

באר

ה"אור החיים הקדוש"

סדר לימוד ב"אור החיים" הקדוש

אלוהים בידיו

כתקנת מורינו הגה"צ רבי

שליט"א

פרשת ויגש פ"ד

באר ה"אור החיים הקדוש"

פרשת ויגש פ"ד

סדר לימוד ב"אור החיים" הקדוש כמקנת מורנו הגה"צ רבי אלימלך בודרמן שליט"א

הגיד לו כי הוא איש חסד ודוקא רואי פניו נכנסו בחשד דבר תקלה ב"מ:

ובדרך דרש יתבאר אומרו ויגש אליו ע"ד אומרו (מגלי כ"ז) כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם ולזה נתחכם יהודה להטות לב יוסף עליו לרחמים והקריב דעתו ורצונו אליו לאהבו ולחבבו כדי שתתקרב דעתו של יוסף אליו לקבל דבריו ופיוסו, והוכרח לעשות כן לצד שמן הטבע לא יחבבו בני יעקב עע"ז כי (מפליס קכ"ט) לא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים וממזג נפשם לשנוא אשר בשר חמורים בשרם, לזה הוצרך לפי שעה להפך המוטבע ולהגישו בלבבו ולהשיבו בתוואני דליביה:

עוד ירצה כי לא נגש יהודה לדבר אלא למה שאליו פי' למה שהבינו כי הגזירה לא מאת ה' באה כמו שפירשתי בפרשה הקודמת בפסוק (י"ז) חלילה, וכיון שאין הענין בא אלא מיוסף ואליו הם הדברים מסורים לאשר יחפוץ עשות לזה ויגש:

עוד ירצה לומר כי לטובתו של יוסף הוא נגש כי בכל פרטי הנאות אשר יעשה העבד יהודה יעשה יותר מבנימין והוא אומרו ויגש אליו פירוש לטעון טענה שהיא לטובת המלך והוא (ל"ג) ישב נא וגו':

עוד ירצה באומרו אליו לבל יאמר האומר איך סותר יהודה דברי עצמו הננו עבדים גם אנחנו, (ט"ז) לזה אמר כי מה שנגש לדבר דברים האמורים בענין ישב נא עבדך וגו' והנער יעל עם אחיו הוא אליו פירוש לדברי יוסף הוא שמצא ליכנס לדבר כדברים האלה שאמר חלילה וגו' אבל למה שאמר יהודה אין מענה בלשונו לדבר מה שאמר בענין:

ואומרו בי אדני נתכוין לג' דברים, הא' לבל יאמר אליו יוסף למה ידבר הוא לבד מכולם, ומה גם במה שקדם שהכיר יוסף כי ראובן הבכור דכתיב (מ"ג ל"ג) וישבו לפניו הבכור וגו' ואם כן יאמר למה ידבר כל כך הוא ולא אחיו לזה אמר בי נוגע הדבר כמו שביאר לו לבסוף. ולהיות שחש לו להתכעס קודם הגעת הדבר אליו לזה קדם תכף והודיעו, והוא אומרו בי נוגע הדבר אדוני, והב' שנתכוין לטעון טענה הנשמעת להציל בנימין והוא בי אדוני פי' אני גנבתי הגביע והנחתיו באמתחת בנימין ומעתה שורת הדין תתן כי הוא ילכד כי בנימין מכחיש ויהודה מודה הוא יהיה עבד, הג' רמז הכתוב כי השררה אליו היא נתונה, וזה שיעור הדברים בי תלוי כינוי תיבת אדוני כי הוא

ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני ידבר נא עבדך דבר באזני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה: (מ"ד י"ח)

ויגש אליו. צל"ד למה הוצרך לומר ויגש אחר שקרוב אליו היה ומדבר עמו עד עתה, ורז"ל דרשו יעויין שם דבריהם (כ"ר פ' ט"ז) וצל"ד פשט הכתוב. עוד לא היה צריך לומר תיבת אליו ומובן הדבר. עוד צל"ד אומרו בי אדוני לא נודע הריצו למה, ואם לבל יחר אפו היה לו לאומרו סמוך לואל יחר וגו'. עוד צל"ד אומרו באזני אדוני, ורז"ל (ס) אמרו שיכנסו דבריו באזניו וזה דרך דרש. עוד צל"ד כוונת אומרו כי כמוך כי לא נודע נתינת טעם זה להיכן חוזרת ואדרכא לצד שהוא גדול כפרעה יקפיד על מיעוט הנהגת כבוד וגדולה:

אכן פשט הכתוב הוא כי דבר ידוע הוא כי מנהג המלכים ישבו לפנייהם גדולי המלכות ושריהם ויועציהם והיה אם בא איש על דבר משפט או דבר מאת המלך לא יעמוד בהפסק בין המלך ושריו היושבים ראשונה במלכות וחוף לעגול יעמוד ושם ידבר, וכמו כן היה מדבר יהודה עד עתה ואח"כ ויגש אליו פי' שנכנס לפנים ממחיצתו ועמד בין המלך ובין השרים כדי שלא ישמעו דבריו לזולת המלך. ועיין מה שכתב מהר"מ אלשקר (נפשוטו פ' ט"ז) בשינוי תיבת לו לתיבת אליו. וחילה פני המלך שיתרצה לו לדבר ביחוד אליו והוא אומרו בי אדוני ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני באין שומע זולתך וזה לא יתכן אם לא באזניו, וחילה פניו שלא ימהר להתכעס על אשר שואל כזה ואינו מהמוסר, והוא אומרו ואל יחר אפך בעבדך פי' כי דרך זה יעשוהו גדולים השוים בגדר גדולה זה לזה לא עבד לאדונו והוא אומרו בעבדך וטעם הדבר כי כמוך כפרעה פי' ע"ד מעשה שהובא בגמרא (פ"ז י:) של קטיעא בר שלום שאמרו לו נצחת למלכא וכל דנצח למלכא וכו' ע"כ, לזה אם היה נוצח יהודה ליוסף בפני השומעים יכנס בסכנת מות מדין נוצח למלך, ולבל יטעון כי המלך הוא פרעה לזה אמר כי כמוך כפרעה ודינם שוה, אשר ע"כ מבקש על נפשו לדבר באזנו ובוזה הגם שינצחהו בטענות אין בזוי למלך ולא יכנס בדין נוצח למלך שחייב כיון שהוא בינו לבין המלך:

עוד ירצה כי כמוך וגו' ע"ד אומרו (מגלי כ"ט) לב מלך ביד ה' ואם ידבר בדרך שתשמע מלתו לכל הנמצאים שם יעשו למלך הפך דעתו ורצונו של מלך ונמצא המלך עושה דבר שלא כאשר שם ה' בלבבו ויעוותו יועציו את לבו לזה אל יחר אפו על כניסתו לפנים ממחיצתו לדבר באזני המלך. גם בזה

באר ה"אור החיים הקדוש"

פרשת ויגש ב"ד

מירודי מצרים קיים לא התחיל השעבוד דכתיב (שמות א') וימת יוסף וגו' וכל הדור ההוא פירוש שירדו מצרים אז התחיל השעבוד, כי אולי שזה היה להם לתשלום קבלת גזירת מלך ברצון פקע מהם השעבוד כי סמא דיסורי קבולי. והעד הנאמן לזה גם כן כי יוכבד וסרח בת אשר היו מירודי מצרים (כ"ב פ' ז') ובימיהם היה השעבוד, והטעם הוא לצד שהביאם יעקב ולא מרצונם, ועיין בדברי הזוהר (ויקטל קטא) בפירוש פסוק אשרי שאל יעקב בעזרו שברו על ה':

ויאמר ישראל אל יוסף אמותה הפעם אחרי ראותי את פניך כי עודך חי: (מ"ו ל')

ויאמר וגו' אמותה הפעם וגו'. טעם אומרו הפעם פירוש להיות שאמר (ויקטל ל') כי ארד אל בני אבל שאולה עתה אמר לא אראה השחת:

עוד נראה לומד בדקדוק אומרו כי עודך חי ולא הספיק לומר אחרי ראותי פניך והדבר מובן כי חי הוא. גם צריך לדעת למה לא אמר יעקב כן כשבשרוהו האחים כי יוסף חי ומצינו שהאמין כשראה העגלות (מ"ה) ותחי רוח וגו' ומה דבר חדש ראה:

אכן כוונת דברי יעקב הם כי הגם שנתבשר כי עודנו חי זה הועיל לדעת שישנו במציאות אבל עדיין לבו דוי עליו לצד היותו בין האומות שפל עבד מושלים אם עודנו בצדקותו ולא כהתה עינו ולא נס ליחו, או לצד היותו מובדל ממנו ונתון תוך הקליפות ובפרט טומאת מצרים, ומה גם לצד מה שעברו מרוח הקודש שאמר (ל') טרוף טרוף יוסף חיה רעה אכלתהו, (כ"ב פ' ז') ודבר ידוע הוא כי הצדיקים יותר יחפצו בהעדר הבן בהיותו בן מביש ומה גם יעקב הצדיק, אשר על כן לא היתה שמחתו שלימה מספק זה עד וירא אליו והכיר בו בפניו כי הכרת הפנים תענה באיש, וכמו כן מצינו לצדיקים שלמים וכן רבים שהכירו ברושם הפנים מעשה אדם ומכל שכן יעקב אבינו שיכיר, לזה כשהכיר בו אמר אליו אמותה הפעם פירוש הזאת בראיתך ולא מקודם כשנתבשרתי, והטעם אחרי ראותי פניך והכרתי בהם שעודך חי פי' צדיק כמקודם ולא נשתנה דיוקנך מכמות שהיה אלא עודך חי כי הצדיקים קרויים חיים (נכמות ית) ונכון:

המלך, ואו' ידבר נא פירוש ידבר עתה בכינוי עבדות לפי שעה אבל אין הדבר עומד כן כי יהודה הוא המלך וכסאו יכון עולם:

עוד ירמוז הכתוב באומרו בי אדוני פירוש באמצעות השגת זה כי הוא הסובב ליוסף אדנות שאמר (ל"ז כ"ז) לכו ונמכרנו לישמעאלים שמזה נתגלגל הדבר והשיג יוסף האדנות:

ויקחו את מקניהם ואת רכושם אשר רכשו בארץ כנען ויבאו מצרימה יעקב וכל זרעו אתו: (מ"ו י')

ויקחו את מקניהם וגו'. טעם שלא אמר כן בתחילת הנסיעה כשאמר (א') ויסע וגו'. אולי כי מקודם לא נסעו אלא ללוות יעקב גם לראות פני יוסף אך אחר מראה הנבואה נתגלה להם כי מסכים אל עליון שיגורו שם במצרים עד יום שירצה להעלותם משם וכמו שטר חוב הגלות אלא נשאו טפם וגו' ויבואו מצרימה:

בניו ובני בניו אתו ובנות בניו וכל זרעו הביא אתו מצרימה: (מ"ו י')

בניו ובני וגו'. אחר שאמר בסמוך יעקב וכל זרעו לא היה צריך לומר פעם ב' בניו ובני וגו':

עוד צריך לדעת למה הפסיק בין בניו ובני בניו לבין בנותיו ובנות בניו וכל זרעו בתיבת אתו, ולא הספיק במה שאמר לבסוף הביא אתו מצרימה:

אכן כוונת הכתוב הוא שבא להודיע כי יש הפרש בין בני יעקב בירידתם למצרים כי יש מהם שבאו ברצונם לקבל גזירת מלך בלב שלם ויש מהם שהיו חוככים להתעכב מרדת לכור הברזל, וציינם הכתוב מי ומי ההולכים לפרוע שטר חוב הגלות מרצונם, ואמר בניו ובני בניו אתו פירוש אלו לא הוצרך להביאם הוא אלא הם מעצמם באו אתו בדומה לו, ואחר כך סדר אותם שלא באו מרצונם עד שהוצרך יעקב להורידם בעל כרחם, והוא אומרו בנותיו ובנות בניו וכל זרעו פירוש בני בניו אלו הביא אתו מצרימה פירוש הוא הביאם לא לרצונם באו:

וראיתי לתת לב לדבריהם ז"ל (שמות כ"ב) שאמרו שכל זמן שאחד

לעילוי נשמת
הרה"ח ראובן בן הרה"ח ישראל עוזר קליין זצ"ל
נלב"ע בחג השבועות תשע"א